

Kasvatan ruokaa itse!

Opas opettajille

Johdanto

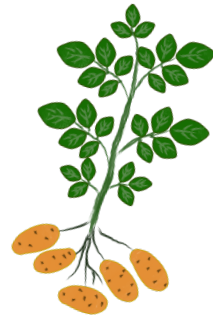
Kasvatan ruokaa itse! -oppaat antavat ideoita ja opastavat ruokakasvien viljelyssä. Opas ruokakasvien viljelyyn on tarkoitettu oppilaiden ja opettajien käyttöön. Opas antaa ideoita viljelytoiminnan toteuttamiseen ja sisältää kasvikortit, jotka auttavat viljeltävien kasvien valitsemisessa. Oppaan ohjeiden avulla oppilaat voivat kasvattaa omat taimet siemenestä asti.

Opas opettajille täydentää Opas ruokakasvien viljelyyn - materiaalia tarjoamalla apua viljelytoiminnan aikatauluttamiseen, tuomalla esiin pedagogisia mahdollisuuksia ja antamalla vinkkejä toiminnan toteuttamisen tueksi.

Oppaan liitteenä on myös Opas ruokakasvien viljelyyn - materiaalissa esitetyistä kasvikorteista tulostettavat versiot.

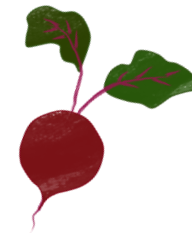
Ekokumppanit on toteuttanut Kasvatan ruokaa itse! -oppaat osana Fusilli-hanketta. Toivomme, että oppaat inspiroivat ja kannustavat ruokakasvien viljelyyn koulussa.

Makoisia hetkiä ja kasvattamisen iloa!

Sisällys

Viljelytoiminta vuodenkierrrossa	3
Pedagogiset mahdollisuudet	8
Vinkkejä toimintaan	10
Kasvikortit tulostettavaksi	14

Viljelytoiminta vuodenkierrossa

Viljelytoiminnan toteuttaminen hyötyy perusteellisesta suunnittelusta ja aikataulutuksesta. Tässä osiossa esitellään Opas ruokakasvien viljelyyn -materiaalissa esitellyn viljelytoiminnan (taimikasvatus, kasviseinä ja viljelylaatikot) kuukausittaiset vaiheet ja tehtävät kalenterin muodossa.

Kalenteria voi käyttää sellaisenaan tai muokata omien tarpeiden mukaan. Tehtävät on jaettu opettajien, sekä opettajien ja oppilaiden yhteisiin tehtäviin. Tavoite on, että oppilaat olisivat alusta asti mukana viljelytoiminnassa. Toiminnasta on hyvä tehdä muistiinpanoja, jotta viljelykauden päättyessä voidaan tarkastella mitkä asiat ovat toimineet ja mitä voisi ensi kerralla kenties toteuttaa tai aikatauluttaa toisin.

Ehdotus on koostettu mukailen Puutarhakasvatus.fi -sivustolle laadittua kalenteria (<https://puutarhakasvatus.fi/tyovaiheet-ja-vuodenkierto/>).

TAMMIKUU

Opettajat:

- Puutarhatiimin kokoontuminen. Ketkä osallistuvat viljelytoimintaan ja mikä on kenenkin rooli?
- Mitä tarvitaan, jotta viljely onnistuu?
- Miten varmistetaan, että viljelmiä hyödynnetään pedagogisesti monipuolisesti?
- Vierailumahdollisuuksien tiedustelu (esimerkiksi lähialueen yhteisöviljelmä tai siirtolapuutarha)

HELMIKUU

Opettajat:

- Pedagoginen suunnittelu

Oppilaat + opettajat:

- Päätetään oppilaiden kanssa missä ja miten viljellään
- Tutkitaan yhdessä pihaa ja valitkaa viljelyille sopiva paikka
- Valitkaa kasvatettavat ruokakasvit ja tehkää viljelysuunnitelma (erit. viljelylaatikko)
- **Tarvikehankinnat, ainakin taimikasvatuksen tarvikkeet** (kylvö ja koulinta)!
- Suunnitelkaa kylvöpäivät. Eri kasvien kylvöajat selviävät kasvikorteista

MAALISKUU

Opettajat:

- Pedagoginen suunnittelu
- Kesähoitosuunnitelman tekeminen

Oppilaat ja opettajat:

- **Varmistakaa maaliskuun alussa, että tarvittavat välineet taimikasvatusta varten on hankittu**
- Taimikasvatus
- **Tarvikehankinnat kasviseinään ja/tai viljelylaatikoihin**
- Kirjoittakaa ohjeistus kesähoitoa varten

HUHTIKUU

Opettajat:

- Pedagoginen suunnittelu
- Ensimmäisten pihatalkoiden suunnittelu (ja säiden mukaan myös toteutus)

Oppilaat ja opettajat:

- Viljelylaatikoiden rakennus tai viljelykuntoon laittaminen (pihatalkoot)
- Taimikasvatus
- Vierailu yhteisöviljelmällä tai siirtolapuutarhalla

TOUKOKUU

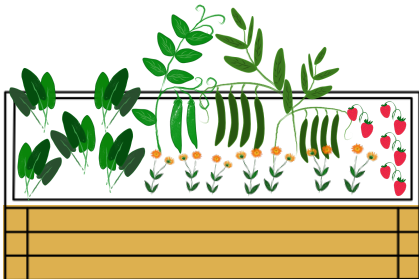
Oppilaat ja opettajat:

- Varmistakaa, että viljelylaatikot ovat viljelykunnossa (ohje s. 11)
- Ruukkujen valmistelu kasviseinää varten
- Talkoopäivä (esim. vko 21 tai 22): Taimien istutus ruukkuihin ja kasviseinän rakentaminen, taimien istutus viljelylaatikkoon
- Vierailu yhteisöviljelmällä tai siirtolapuutarhassa

KESÄKUU

Oppilaat ja opettajat, kesähoidosta vastaavat:

- Kasvien kastelu, erityisesti ruukkukasvit!
- Kasvien lannoitus tarvittaessa
- Ensimmäiset sadonkorjuut (mm. retiisi, salaatti)

HEINÄKUU

Kesähoidosta vastaavat:

- Kasvien kastelu, erityisesti ruukkukasvit!
- Kasvien lannoitus tarvittaessa
- Kitkeminen tarvittaessa (viljelylaatikko)
- Juuresten harventaminen tarvittaessa (viljelylaatikko)
- Katteen levittäminen tarvittaessa (viljelylaatikko)
- Taimien tukeminen ja suojaaminen tarvittaessa
- Sadonkorjuu (salaatti, retiisi, herneet, kesäkurpitsa)

ELOKU

Kesähoidosta vastaavat, oppilaat ja opettajat:

- Kastelu, erityisesti ruukkukasvit!
- Kitkeminen tarvittaessa (viljelylaatikko)

Opettajat:

- Pedagoginen suunnittelu

Oppilaat ja opettajat

- Sadonkorjuu
- Sadon hyödyntäminen ja säilöminen
- Siementen keruu (kasvikorteista selviää minkä kasvien siemeniä voi kerätä syksyllä talteen)
- Vierailu yhteisöviljelmällä tai siirtolapuutarhassa

HEINÄKUU

Kesähoidosta vastaavat:

- Kasvien kastelu, erityisesti ruukkukasvit!
- Kasvien lannoitus tarvittaessa
- Kitkeminen tarvittaessa (viljelylaatikko)
- Juuresten harventaminen tarvittaessa (viljelylaatikko)
- Katteen levittäminen tarvittaessa (viljelylaatikko)
- Taimien tukeminen ja suojaaminen tarvittaessa
- Sadonkorjuu (salaatti, retiisi, herneet, kesäkurpitsa)

ELOKUU

Kesähoidosta vastaavat, oppilaat ja opettajat:

- Kastelu, erityisesti ruukkukasvit!
- Kitkeminen tarvittaessa (viljelylaatikko)

Opettajat:

- Pedagoginen suunnittelu

Oppilaat ja opettajat

- Sadonkorjuu
- Sadon hyödyntäminen ja säilöminen
- Siementen keruu (kasvikorteista selviää minkä kasvien siemeniä voi kerätä syksyllä talteen)

SYYSKUU

Oppilaat ja opettajat:

- Sadonkorjuu
- Sadonkorjuujuhla
- Siementen keruu
- Ruukkuseinän purku syys- tai lokakuussa. Jos ruukut ovat käytettävissä uudestaan, peskää ne ja laittakaa talteen, tai kierrättäkää asianmukaisella tavalla.
- Kerätkää ruukuissa käytetty multa seuraavaa vuotta varten (erit. jos siinä on biohiiltä seassa s. 10) tai laittakaa viljelylaatikkoon.
- Vierailu yhteisöviljelmällä tai siirtolapuutarhassa

LOKAKUU

Opettajat:

Seuraavan vuoden rahoituksen suunnittelu ja haku

Oppilaat ja opettajat:

- Sadonkorjuu
- Viljelylaatikoiden valmistelu talvea varten (s.
- Kasviseinän purku. Jos ruukut ovat käytettävissä uudestaan, peskää ne ja laittakaa talteen, tai kierrättäkää asianmukaisella tavalla.
- Syysistutukset (esim. marjapensaat ja hedelmäpuut)
- Työkalujen syyshuolto ja laittaminen varastoon

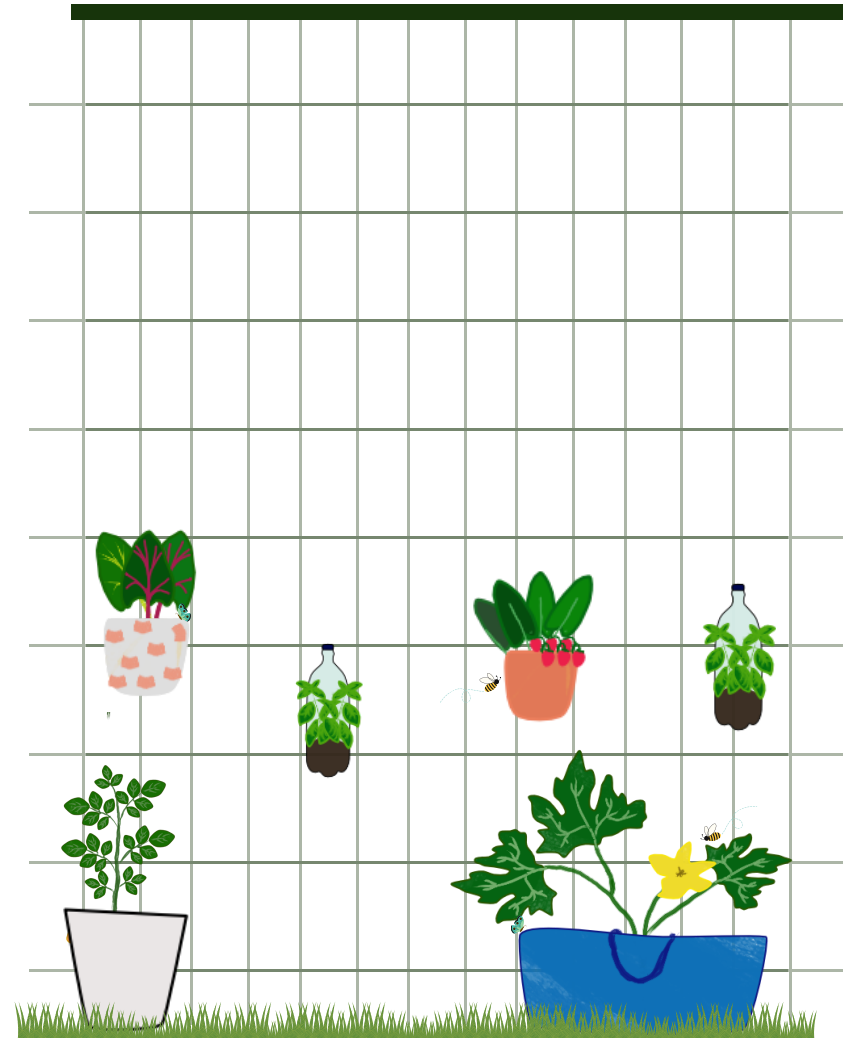
MARRASKUU

Opettajat:

- Arviointikokous ja nykyisen ja seuraavan puutarhatiimin yhteinen tapaaminen. Tehkää hyvät muistiinpanot!

JOULUKUU

Loma

Pedagogiset mahdollisuudet

Kouluviljelmiä voi käyttää monen oppiaineen opettamisessa. Onkin tärkeää miettiä miten viljelytoimintaa voi hyödyntää mahdollisimman monipuolisesti, sillä se auttaa myös toiminnan sovittamisessa kouluarkeen. Seuraavassa listauksessa on ehdotuksia mistä näkökulmista viljelytoimintaa voi eri oppiaineissa lähestyä.

Ympäristöoppi: Vuodenajat, ilmastotekijät, kasvioppi, lajintunnistus, hyönteiset ja muut puutarhan eliöt, maisematyypit, kartat, alkuaineet, hiilenkierto, ravinteet ja niiden kierto, vedenkierto, kestävä ruoantuotanto

Biologia ja maantiede: Kasvin kasvu siemenestä, mitä kasvi tarvitsee kasvaakseen, yhteyttäminen, kasvinjalostus, puutarhan eliöt (myös maaperäeliöstö), biologinen typensidonta, aineiden kierrot (esim. hiili, typi, vesi), hajoaminen (kompostin toiminta), mistä eri kasvikset ovat alunperin peräisin ja miten ne ovat päätyneet ruokavaliomme osaksi, ruokajärjestelmät

Kotitalous ja terveystieto: Sadon käsittely, sadon säilöminen eri tavoin, satokausiajattelu, sadonkorjuujuhla, terveelliset elämäntavat: terveellinen ruokavalio, hyötyliikunta

Kemia, fysiikka, matematiikka: Aineiden kierrot (esim. hiili, typi, vesi), hajoaminen (kompostin toiminta), mittaaminen (esim. pinta-alat, satomäärät), mittojen muuntaminen, laskeminen (esim. siemen- ja taimitarve, sato-odotukset). Kouluviljelmillä laskutaito yhdistyy käytännölliseen tekemiseen ja tilallisen hahmotuskykyyn ja tekee siitä monille oppijoille luokassa laskemista helpompaa

Äidinkieli: Viljelyyn, kasvien osiin ja kasvuvaiheisiin liittyvä sanasto arkielämässä ja sananlaskuissa (mm. ajatus itää, päätös kypsyy, toimintamalli juurrutetaan, huonot tavat kitketään, kulttuuri versoo ja huumori kukkii), prosessikuvaukset (kasvin kasvu, viljelmien perustaminen), kouluviljemien tunnelmien kuvaaminen tarinoissa ja runoissa, kasvit saduissa, runoissa ja muissa kaunokirjallisissa teksteissä

Kuvataide ja musiikki: Maisemamaalaus, havaintopiirustus (esim. kasvien kasvun vaiheiden piirtäminen), värioppi, viljelmien värimaailman tutkiminen eri vuodenaikoina, äänimaailman havainnointi, sadonkorjuujuhla

Käsityöt: Viljelmien rakenteiden suunnittelu, rakentaminen ja korjaaminen, puutyöt, metallityöt, kivityöt

Historia ja yhteiskuntaoppi: Mistä eri kasvikset ovat alunperin peräisin ja miten ne ovat päätyneet ruokavaliomme osaksi, viljelykulttuurien synty, vaiheet ja merkitys, viljelykulttuurin merkitys Suomen historiassa, viljelykulttuurin merkitys paikallishistoriassa ja nimistössä, ruokajärjestelmät, maatalouspolitiikka, työ, yrittäjyys, ruokatalous, paikallistalous, aktiivinen kansalaisuus, kestävä kehitys, vastuullinen kuluttaminen

Katsomusaineet: Puutarha eri maailmankatsomuksissa, puutarhavertaukset esim. Raamatussa

Liikunta: Hyötyliikunta, työergonomia, tanssi ja liiketaide puutarhassa

Lähde: <https://puutarhakasvatus.fi/eri-oppiaineiden-opiskelu-puutarhassa/>

Vinkki!

Oppaassa esitellyt taimikasvatus ja kasviseinä sopivat erityisen hyvin seuraaviin 3.-4.-luokkien opetussuunnitelman sisältöihin:

- Ympäristön tutkiminen
- Kasvien kasvun tutkiminen kokeellisesti
- Yhteyttäminen
- Kestävän tulevaisuuden rakentaminen
- Kierrättäminen
- Ruokatietouden vahvistaminen

Taimikasvatuksesta ja kasviseinän rakentamisesta voisi tehdä vaikka jokavuotisen perinteen.

Vinkkejä toimintaan

Viljelyyn tutustuminen

Vieraillaa oppilaiden kanssa alueen yhteisöviljelmillä, siirtolapuutarhassa tai viljelypalstoilla.

Kasvikortit

Tulostakaa halutessanne liitteenä olevat kasvikortit kaksipuolisena tulosteena ja laminoikaa ne. Fyysisten korttien avulla on mukavampi valita kasvatettavia kasveja ja helpompi suunnitella esimerkiksi viljelykiertoa

Taimikasvatus

Taimikasvatuksen voi toteuttaa, vaikka koululla ei olisi mahdollisuutta pitää viljelmää kesällä. Oppilaat voivat viedä taimet kotiin, niitä voi myydä ja saada sitä kautta retkikassaan rahaa, viljelyssä voi tehdä myös yhteistyötä alueen kaupunkiviljelijöiden kanssa (palstat, yhteisöviljelmät tai siirtolapuutarhat)

Kasviseinä

Tehkää syötävästä seinästä näyttävä elementti koulun pihaan. Koristelkaa ruukkuja ja tehkää oppilaiden kanssa kasvikylttejä, jotta muutkin saavat oppia ruokakasveista

Laatikkoviljely

Laatikot voi ostaa valmiina tai rakentaa oppilaiden kanssa teknisen työn tunnilla

Ruukkukasvien hoito (kasviseinä)

Ruukkukasveja täytyy kastella useamman kerran viikossa. Multaan voi sekoittaa esimerkiksi biohiiltä, joka sitoo kosteutta. Biohiiltä voi käyttää myös ravinnepankkina, joka vähentää kasvien lannoituksen tarvetta. Biohiilessä itsessään ei ole ravinteita, vaan se tulee ladata ennen kuin se sekoitetaan multaan.

Biohiili

- Parantaa maan rakennetta
- Estää tiivistymistä
- Sitoo ravinteita
- Imee itseensä vettä
- Tasaa kosteutta
- Parantaa maan vedenpidätyskykyä
- Vähentää lannoituksen ja kastelun tarvetta

Biohiili ladataan ennenkuin se sekoitetaan multaan. Biohiilen lataus voidaan tehdä kompostoinnin yhteydessä tai liottamalla biohiiltä luonnonmukaisessa lannoitevedessä 1-2 vrk ennen lisäämistä kasvualustaan. Lisää biohiiltä 5-20 %, eli 0,5 - 2 l/10 l multaan. Kasvualustaan lisätty biohiili säilyy siinä pitkään, joten käytetty multa kannattaa sekoittaa uuden mullan joukkoon seuraavana keväänä tai laittaa viljelylaatikkoon.

Lähde: <https://viherrinki.fi/vihertietoa/biohiili-kasvualustassa/>

Viljelmien hoito

Suosikaa luonnonmukaisia viljelytapoja; esim. laatikkoviljelyyn viljelykierto, eloperäiset lannoitteet, 15-20 cm katetta (esim. lehtisilppua) viljelylaatikkoon ennen talvea, jotta multa pysyy parempana, oma komposti, luonnonmukainen multa ym. lisää tietoa täältä: <https://puutarhakasvatus.fi/ekologinen-puutarhanhoito/>

Viljelylaatikon valmistelu keväällä

- Kasvijätteen voi sekoittaa mullan sekaan
- Maata parannetaan eloperäisellä lannoitteella (kompostimulta, hevosenlanta, lehtisilppu) ja tarvittaessa kaupan luomumullalla
- Vuoroviljelyllä ja viherlannoitekasvien (kasvikorttien ryhmä 4) avulla voi hoivata kasvualustaa niin, että se pysyy viljelykelpoisena pidempään

Viljelylaatikon valmistelu talvea varten

- Syksyllä maata ei tarvitse kääntää
- Sadonkorjuun jälkeen maata voi möyhentää kevyesti
- Laittakaa laatikkoon syksyllä eloperäistä katetta noin 15-20 senttiä paksu kerros (puiden lehdet, nurmikko, heinä). Kate suojaa maata ja tarjoaa pieneliöille ruokaa

Ravinteet

Kasvit tarvitsevat ravinteita kasvaakseen. Luonnonmukaisessa viljelyssä kasvualustaa lannoitetaan pääosin eloperäisillä aineksilla. Eloperäiset lannoitteet ovat peräisin kasvi- ja eläinkunnasta. Ne liukenevat hitaasti, vaikuttavat pitkään ja liikalannoitusvaara on pieni. Ne ylläpitävät kasvualustan pH-tasoa, lisäävät multavuutta, parantavat rakennetta ja lisäävät pieneliötoimintaa.

Eloperäisiä lannoitteita:

- Kompostimulta
- Kanan- ja hevosenlantarakeet ja muut teollisesti valmistetut lantatuotteet
- Viherkäytteet (nokkosvesi)
- Viherlannoitus
- Ruohosilppu ja muut maatuivat katteet

Lukekaa lannoituspakkauksen ohjeet ja mittatkaa ja annostelkaa lannoite huolellisesti.

Vinkki! Sekoittakaa kananlantarakeet pintamultaan ja kastelkaa, niin hajuhaitat vähenevät.

Lannoituksen ajankohta

- Peruslannoitus: Kasvialusta kunnostuksen yhteydessä ja viljelyn alussa. Käytäköö esim. kompostimultaa ja lantarakeita
- Ylläpitolannoitus: Tarpeen mukaan kesällä. Viherkäyte ja ruohosilppu ovat hyviä lisälannoitteita keväällä ja kesällä
- Syyslannoitus: Elokuussa monivuotisille kasveille (esim. marja- ja hedelmäkasvit)
- Varastolannoitus: Eloperäinen lannoite voidaan laittaa keväällä kasvin juuriston lähelle kuoppaan ja peittää mullalla. Kasvin juuret hakeutuvat lannoitteeseen ja kasvi ottaa siitä tarvitsemansa määrän ravinteita. Varastolannoittaminen vähentää kesän lannoitustarvetta ja sopii sekä ruukkukasveille ja viljelylaatikkoon.

Lähteet:

<https://www.martat.fi/marttakoulu/puutarha/puutarhantyot/lannoitus/>

<https://pihallaauringontahtiin.com/luonnonmukainen-pihanhoito/>

Pohdittavaa: Voisiko luokkaan tai opettajanhuoneeseen hankkia pienen kompostin? Bokashi-komposti on näppärän kokoinen ja sinne voi laittaa esimerkiksi hedelmien kuoret. Kompostissa jätteet muuttuisivat viljelyssä hyödynnettäväksi kompostimullaksi.

Bokashi-keittiökompostoinnista lisää tietoa täältä:
<https://hyotykasviyhdistys.fi/puutarhatieto/bokashi/>

Kesähoito

Laatikkoviljelmät ja kasviseinä tarvitsevat hoitoa kesällä.

Tässä muutamia ehdotuksia kesähoidon järjestämiseen:

- Perheiden vastuuvuorot
- Vapaaehtoiset oppilaat ja vanhemmat
- Vapaaehtoiset opettajat
- Kesällä koululla oleva henkilökunta
- Lähialueen päiväkotit
- Lähialueen nuorisotilat
- Lähialueen asukkaat
- Palkattu henkilöstö
- Kesätyömahdollisuus yläkoululaisille/lukiolaisille (palkkaukseen apua esim. vanhempainyhdistykseltä tai kunnan nuorisoasiainkeskus)

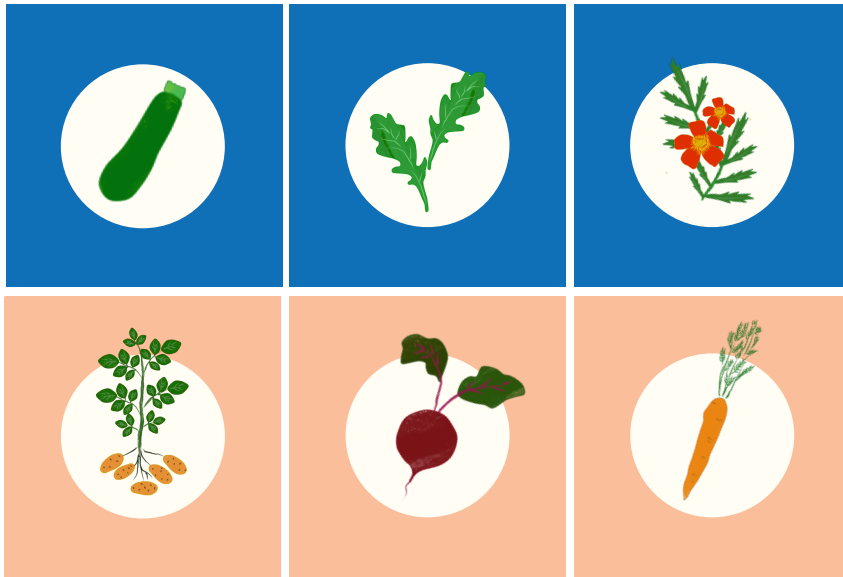
Kasviseinän voi myös purkaa kesäloman alkaessa. Tällöin oppilaat voivat viedä kasvit kotiin ja kerätä satoa kesän ajan.

Lisää aineistoja viljelytoiminnan toteuttamisen tueksi:

- Puutarhakasvatus.fi, avaa näkökulmia puutarhakasvatuksen tapoihin ja mahdollisuuksiin: <https://puutarhakasvatus.fi/>
- Lasten ja nuorten puutarhayhdistys, Kasva ja opi puutarhassa: https://www.lastenpuutarha.fi/wp-content/uploads/2018/02/Kasva-ja-opi-puutarhassa_2.pdf
- YMPPI, ympäristökasvatusta puutarhassa: <https://puutarhakasvatus.fi/ymppi/mika/>
- Hyötykasviyhdistys, tarvikkeita, siemeniä ja neuvontaa: <https://hyotykasviyhdistys.fi/>

Kasvikortit tulostettavaksi

Seuraavilla sivuilla olevat kasvikortit voi tulostaa ja laminoida halutessaan.

KESÄKURPITSA

Syödään tuoreena ja kypsennettynä.

Sopii viljelylaatikkoon ja kassiviljelyyn

Esikasvatus: Huhtikuun loppu

Kylvö: 1 siemen/ruukku, paina kevyesti multa, niin että siemen peittyy.

Hyvä naapuri: Herne, pinaatti ja lehtisalaatti

Huono naapuri: Peruna

Sadonkorjuu: Poimi kesäkurpitsat pieninä (noin 20 cm)

LEHTIKAALI

Syödään tuoreena ja kypsennettynä

Sopii ruukkuun ja viljelylaatikkoon

Taimikasvatus: Huhtikuun alku

Kylvö: 1 siemen/ruukku. Kylvä 1 cm syvyyteen

Hyvä naapuri: Pensaspapu, lehtisalaatti, mangoldi, porkkana, retiisi, raparperi, punajuuri, pinaatti, yrtit ja samettikukka

Huono naapuri: Peruna ja mansikka

Sadonkorjuu: Kesäkuun lopusta lähtien

KÄÄPIÖSAMETTIKUKKA

Lehdet ja kukan terälehdet syödään tuoreena

Sopii ruukkuun ja viljelylaatikkoon

Taimikasvatus: Huhtikuun alku

Kylvö: 2-3 siementä/ruukku.

Siemeniä ei peitetä

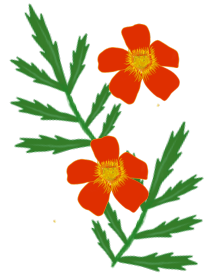
Hyvä naapuri: Lehtikaali, peruna, porkkana ja kesäkurpitsa.

Sadonkorjuu: Kesäkuusta lähtien

Karkottaa tuohyönteisiä!

Pölyttäjät tykkää!

Kerää kasvin siemenet talteen syksyllä!

PERUNA

Syödään kypsennettynä.

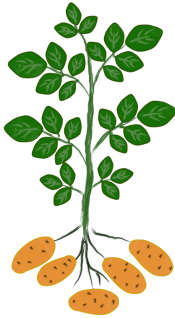
Sopii viljelylaatikkoon tai ämpäriin

Esivalmistelut: Idätä siemenperunat pari viikkoa ennen istutusta huhtikuun lopussa tai toukokuun alussa

Hyvä naapuri: Pensaspapu, pinaatti, lehtikaali, korianteri ja kääpiösamettikukka

Huono naapuri: Kesäkurpitsa ja auringonkukka

Sadonkorjuu: Aikaisia lajikkeita esim. Timo ja Annabelle

PUNAJUURI

Syödään kypsennettynä. Naatit syötäviä harvennus- ja sadonkorjuun hetkellä.

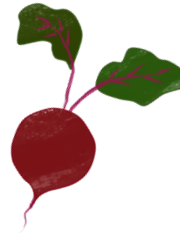
Sopii viljelylaatikkoon ja ruukkuun.

Kylvö: Suorakylvö huhtikuun lopulla. Liota siemeniä 24 h Kylvä 2-3 cm syvyyteen kylvövakoon n. 10 cm välein. Riviväli 20-40 cm

Hyvä naapuri: Pensaspapu, herne, lehtisalaatti ja retiisi

Huono naapuri: Peruna, porkkana ja pinaatti

Sadonkorjuu: Heinäkuun lopusta lähtien

PORKKANA

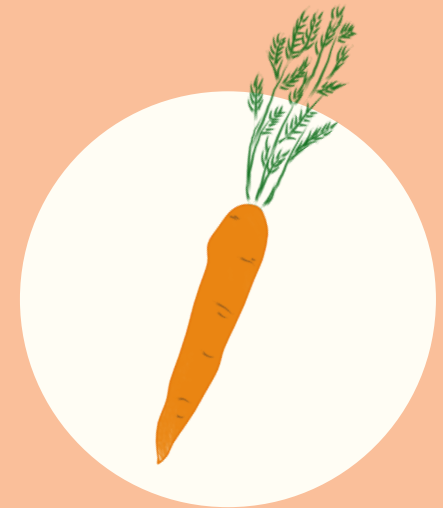
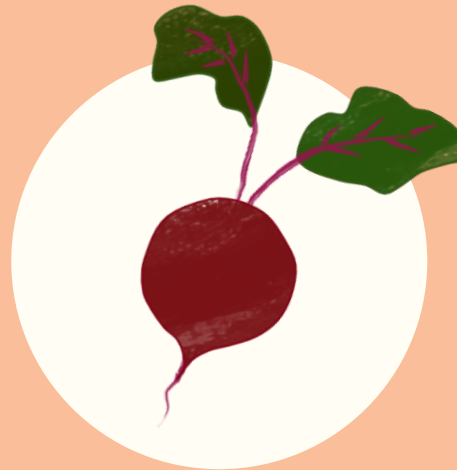
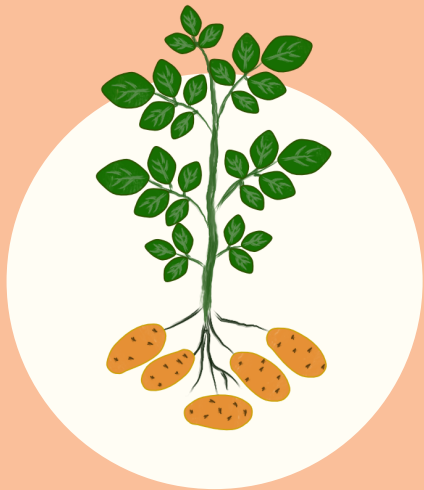
Syödään tuoreena ja kypsennettynä, syö myös naatit!

Sopii viljelylaatikkoon tai syvään ruukkuun (50 cm)

Kylvö: Suorakylvö huhtikuun lopulla. Liota siemeniä 24 h ennen kylvöä. Kylvä 1 cm syvyyteen kylvövakoon n. 2 cm välein. Riviväli 10 cm

Hyvä naapuri: Herne, lehtikaali, salaatti, mangoldi, retiisi ja pinaatti

Sadonkorjuu: Heinäkuun lopusta lähtien

KEHÄKUKKA

Kukan terälehdet syödään tuoreena tai kuivattuna.

Sopii viljelylaatikkoon ja ruukkuun

Esikasvatus: Huhtikuun alku

Kylvö: 1-2 siementä/ruukku.

Kylvä 2 cm syvyyteen

Sadonkorjuu: Pitkin kesää

Pölyttäjät tykkää!

Torjuu tuhohyönteisiä!

Kerää siemenet syksyllä!

MANGOLDI

Syödään tuoreena ja kypsennettynä, käytä myös lehtiruodit!

Sopii viljelylaatikkoon ja ruukkuun

Esikasvatus: Huhtikuun loppu

Kylvö: 2-3 siementä/ruukku.

Peitä mullalla. Liota siemeniä

24 h ennen kylvöä

Hyvä naapuri: Basilika, krassit, mansikka, pensaspapu, porkkana, retiisi ja lehtisalaatti

Huono naapuri: Punajuuri ja pinaatti

Sadonkorjuu: Kesäkuusta lähtien

RETIISI

Syödään tuoreena ja kypsennettynä. Syö myös hyväkuntoiset naatit!

Sopii viljelylaatikkoon ja ruukkuun

Kylvö: Suorakylvö huhtikuun lopulla. Kylvä 0,5-1 cm syvyyteen kylvövakoon n. 2-3 cm välein. Riviväli 10 cm

Hyvä naapuri: Pensaspapu, herne, lehtisalaatti, mangoldi, porkkana ja pinaatti

Sadonkorjuu: Toukokuusta lähtien

LEHTISALAATTI

Syödään tuoreena.

Sopii viljelylaatikkoon ja ruukkuun

Esikasvatus: Huhtikuun loppu

Kylvö: 2-3 siementä/ruukku.

Peitä ohuesti mullalla

Hyvä naapuri: Pensaspapu, herne, lehtikaali ja retiisi

Huono naapuri: Peruna ja persilja

Sadonkorjuu: Toukokuusta lähtien

Kerää siemenet syksyllä!

PINAATTI

Syödään kypsennettynä.
Baby-pinaatti myös tuoreena.

Sopii viljelylaatikkoon ja ruukkuun

Esikasvatus: Huhtikuu

Kylvö: Ripottele 3-4 siementä/ruukku mullan pinnalle. Peitä siemenet mullalla ohuesti

Hyvä naapuri: Pensaspapu, peruna, lehtikaali, porkkana ja retiisi

Huono naapuri: Punajuuri

Sadonkorjuu: Kesäkuun puoliväli

KÖYNNÖSKRASSI

Lehdet ja kukat syödään tuoreena.

Sopii viljelylaatikkoon ja ruukkuun

Esikasvatus: Huhtikuu

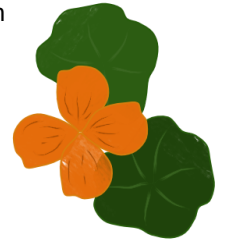
Kylvö: 1-2 siementä/ruukku, sentin syvyyteen. Liota siemeniä 24 h ennen kylvöä

Sadonkorjuu: Kesäkuusta lähtien

Pölyttäjät tykkää!

Kerää siemenet syksyllä!

Torjuu kirvoja!

AHOMANSIKKA

Marjat maistuvat parhaalta tuoreena. Lehtiä voi käyttää juomien maustamiseen.

Sopii viljelylaatikkoon tai ruukkuun

Esikasvatus: Maalis-huhtikuussa

Kylvö: Paina siemenet kevyesti multaan ja peitä mullalla

Hyvä naapuri: Pensaspapu, herne, lehtisalaatti, pinaatti, persilja, ruohosipuli ja kehäkukka

Huono naapuri: Lehtikaali ja peruna

Sadonkorjuu: Heinäkuusta lähtien

Ahomansikka on monivuotinen!

MONIVUOTISET YRTIT

Minttu, mäkimeirami, ruohosipuli

Käytetään maustamiseen.

Sopii viljelylaatikkoon ja ruukkuun

Esikasvatus: Maalis-huhtikuu

Kylvö: Minttu ja ruohosipuli: 2-3 siementä/ruukku. Peitä ohuesti mullalla

Mäkimeirami: 2-3 siementä/ruukku.

Siemeniä ei peitetä

Sadonkorjuu: Pitkin kesää

Käytä esim. Minttua juomien maustamiseen, ruohosipulia salaattiin ja mäkimeiramia pizzaan

Pölyttäjät tykkää!

YKSIVUOTISET YRTIT

Basilika, korianteri ja persilja

Käytetään maustamiseen.

Sopii viljelylaatikkoon ja ruukkuun

Esikasvatus: Maalis-huhtikuu

Kylvö: Basilika ja korianteri: 2-3 siementä/ruukku. Peitä ohuesti mullalla.

Persilja: Hajakylvö, 10-15 siementä/ruukku. Liota lämpimässä vedessä ennen kylvöä. Peitä ohuesti mullalla.

Sadonkorjuu: Pitkin kesää

Käytä esim. Basilikaa pastakastikkeessa tai salaatissa, korianteria tortilloissa, persiljaa keittoihin tai salaattiin

PENSASPAPU

Syödään kypsennettynä.

Sopii viljelylaatikkoon ja ruukkuun (Mascotte)

Esikasvatus: Huhtikuun puoliväli

Kylvö: 1 siemen/ruukku, parin sentin syvyyteen. Liota siemeniä ennen kylvöä

Hyvä naapuri: Peruna, lehtisalaatti, mangoldi, retiisi, punajuuri ja pinaatti

Huono naapuri: Herne ja porkkana

Sadonkorjuu: Heinä-syyskuu

Kerää siemenet syksyllä!

Huom! Pensaspavut ovat pupujen herkkua, joten muista suojata!

SOKERIHERNE

Syödään palkoineen päivineen tuoreena tai kypsennettynä. Myös versoja voi syödä!

Sopii viljelylaatikkoon ja ruukkuun

Esikasvatus: Huhtikuun loppu

Kylvö: 2 siementä/ruukku, parin sentin syvyyteen. Liota siemeniä 24 h

Hyvä naapuri: Lehtikaali, lehtisalaatti, porkkana retiisi ja punajuuri

Huono naapuri: Pensaspapu ja peruna

Kerää siemenet syksyllä!

Huom! Tarvitsee tuen, jos kasvatetaan korkeammaksi!

AURINGONKUKKA

Siemenet syödään paahdettuna, auringonkukan siemenkodon voi grillata.

Sopii viljelylaatikkoon ja ruukkuun

Esikasvatus: Maaliskuu

Kylvö: 2-3 siementä/ruukku, viiden sentin syvyyteen

Pölyttäjät tykkää!

Kerää siemenet syksyllä!

Huom! Valitse ruukkuun matala lajike!

KARVIAINEN

Marjoja voi syödä tuoreena, käyttää leivontaan tai tehdä vaikka hilloa.

Istutus: Keväällä tai syksyllä

Kasvupaikka: Valoisa paikka, kuohkea, ravinteikas kasvualusta

Sadonkorjuu: Elokuusta lähtien

Vinkki: Kylvä pensaan alle apilaa, joka on typensitojakasvi, eli se parantaa maata!

Kysykää ohjeet istutukseen ja hoitoon taimimyymälästä!

MUSTAHERUKKA

Marjoja voi syödä tuoreena, niistä voi tehdä mehua tai vaikka hyytelöä. Lehdillä voi maustaa juomia.

Istutus: Keväällä tai syksyllä

Kasvupaikka: Paras sato valoisassa paikassa. Ravinteikas, multava kasvualusta

Sadonkorjuu: Elokuun puolivälistä lähtien

Vinkki: Kylvä pensaan alle apilaa, joka on typensitojakasvi, eli se parantaa maata!

Kysykää ohjeet istutukseen ja hoitoon taimimyymälästä!

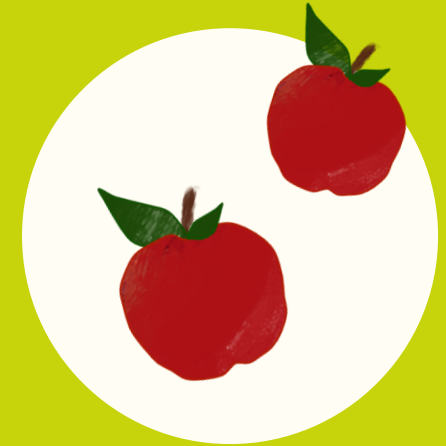
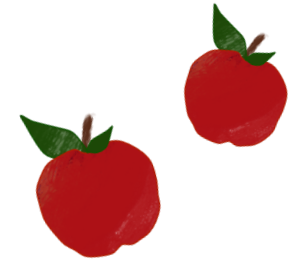
OMENA

Hedelmiä voidaan hyödyntää monella tavalla.

Istutus: Keväällä tai syksyllä

Kasvupaikka: Suojaisa, lämmin ja valoisa paikka. Kuohkea ja ravinteikas multa

Sadonkorjuu: Vaihtelee lajikkeen mukaan

RAPARPERI

Varsia voidaan käyttää leivonnassa, mehussa tai vaikka hillossa.

Istutus: Keväällä tai syksyllä

Kasvupaikka: Valoisa tai puolivarjoisa paikka, vahva, kuohkea ja kosteutta pitävä kasvualusta

Sadonkorjuu: Toukokuusta lähtien

Ostakaa raparperi taimena, sillä siemenistä satoikään kasvattaminen vie aikaa!

Antakaa raparperin kasvaa istutusvuonna, jotta juurakko vahvistuu!

Kasvatan ruokaa itse!

Opettajien opas

Fusilli-hanke

Toimitus, visuaalinen suunnittelu,
kuvitus ja taitto: Sanna Luonuankoski

Tampere, 2022

This project has received funding from the European Union's Horizon 2020 research and innovation programme under grant agreement No. 101000717.

Lähteet:

<https://puutarhakasvatus.fi/tyovaiheet-ja-vuodenkierto/>
<https://puutarhakasvatus.fi/eri-oppiaineiden-opiskelu-puutarhassa/>
<https://viherrinki.fi/vihertietoa/biohiili-kasvualustassa/>
<https://puutarhakasvatus.fi/ekologinen-puutarhanhoito/>
<https://www.martat.fi/marttakoulu/puutarha/puutarhantytot/lannoitus/> <https://pihallaauringontahtiin.com/luonnonmukainen-pihanhoito/> <https://hyotykasviyhdistys.fi/puutarhatieto/bokashi/>

Tutustu Fusilli-hankkeeseen: <https://www.fusilli.fi/>

 This project has received funding from the European Union's Horizon 2020 research and innovation programme under grant agreement No. 101000717.

